

značenje gramatike i način, kako je treba savladavati i usvajati, i u osmoljetki i u svim srednjim školama.

Gramatika je nauka kao sve druge nauke, pa nemojmo prema njoj maćuhinski postu-

pati, niti je stavljati u podređeni i neravno-pravni položaj. To zahtijeva od nas nacionalna kultura i hrvatskosrpski jezik kao predmet, koji jest i koji će vječno biti u nas doajen među svim predmetima školskim.

O S V R T I

M. S. LALEVIĆ: NAŠ PRAVOPIS

(III. dopunjeno izd.), Beograd,
Omladina, 1958.

U posljednje se vrijeme pojavilo nekoliko pomoćnih i skraćenih pravopisnih priručnika, koji mogu korisno poslužiti naročito učenicima srednjih škola sve dotle, dok se ne pojavi novi Pravopis, a njihova će se upotrebljivost moći zadržati u određenom opsegu i nakon toga.

Profesor Više pedagoške škole u Beogradu i pisac priručnika za jezičnu nastavu M. S. Lalević napisao je takav jedan pravopisni priručnik (bez pravopisnog rječnika) pod naslovom »Naš pravopis«, kojeg se treće dopunjeno izdanje pojavilo prošle godine u Beogradu.

Knjiga ima 120 strana, a svrha joj je da »pruži što jednostavnije i određenije tumačenje pravopisnih načela koja su ustaljena u našem pismenom svetu«. Pisac se uglavnom drži Beličeva »Pravopisa srpsko-hrvatskog književnog jezika« (Beograd, 1950.), ali, kako sam spominje, u njegovoj knjižici ima pojedinosti, koje bi se mogle činiti kao novosti, no autor želi, da ih »što je moguće doslednije podvrgne... pod opšte pravilo koje je nastalo kao rezultat prećutnog dogovora, uobičajenosti u pisanju«. Nada se, da će njegova knjiga, izdana u »Omladini« i za omladinu, potaći, da se što brže i što prije pristupi rješavanju jedinstvenog našeg pravopisa, pa i drugih nekih pitanja, i »njihovim ostvarenjima koja stariji tako sporo i suviše obazrivo opipavaju i rešavaju, dok vreme u nepovrat prolazi, skupe se snage često uzaman rasi-

paju, a materijalno se blago katkad uzalud troši«. To je autor napisao kao predgovor još u prvom izdanju (iz »Predgovora« se ne vidi koje godine).

Positivna je strana Lalevićeve knjige, barem III. izdanja, koje prikazujem, jasnoća i jednostavnost u izlaganju. Autoru, dugogodišnjem nastavniku, dobro su poznati svi propusti učenika u pismenom izražavanju, pa su i njegove formulacije precizne i točne, ali i dovoljno opsežne i dovoljno jasne, što dolazi do naročitog izražaja u raspravljanju o glasovima *č* i *ć*.

U »Uvodu« je pisac zanimljivim i lakim stilom prikazao bit pravopisa, prednosti etimološkog i fonetskog pisanja, pa ispravno naveo, kako je »svaka... azbuka pri svom nastajanju bila fonetska i nastojalo se da se pismenim znacima (slovima) što vernije zabeleži izgovoreni glas, reč, rečenica«, ističući Adelungovo načelo pisanja, što ga je kasnije prihvatio Vuk Karadžić.

Nema prave svrhe potanje analizirati Lalevićev »Naš pravopis«, ali ipak bih htio navesti nekoliko napomena, koje čitaocu udaraju u oči pri čitanju njegove knjige. Kada govori o pisanju velikog slova, među primjerima (Prvi maj, Dan pobjede) nalazimo i »Dan republike« (drugi dio malim slovom!), što nije ispravno, uzme li se u obzir, da se riječ republika u tom primjeru upotrebljava u značenju FNRJ, a u takvim se slučajevima piše velikim početnim slovom.

Pisac je namijenio svoju knjigu uglavnom srpskoj čitalačkoj publici, ali s obzirom na to, da i on ispravno želi što skorije i što potpunije izjednačenje naših pravopisa, pokazuje ipak nedovoljnu širinu, proglašujući na pr. riječ *himba* (himben) zastarje-

lom i pokrajinskom (str. 77.), kada se ona u hrvatskoj književnosti još upotrebljava uz riječ *prijevara*, a kao pokrajinske i arhaične ne uzimaju ih ni Maretić ni Boranić ni noviji hrvatski leksikografi. Stoga je pomalo pretjerana tvrdnja, da ona »ne ide u književni jezik«, premda ju je kao pokrajinsku obilježio i Belić.

Nedovoljno je pisac obrazložio, što u riječi *čahura* ne piše glas *h* (str. 81.), koji bilježi ne samo Boranić, nego i Belić. Ako se ta riječ i govori na određenom teritoriju i bez *h*, mislim, da je nije smio svrstati u isti red s riječima *mamuza* (od mahmuza), *maranica* (od mahrama). Ima i više takvih riječi, u kojima se svuda ne izgovara glas *h*, što ipak ne znači, da ih je dopušteno tako i pisati.

Napomenu, da se *j* upotrebljava u riječima *kijati*, *kijavica*, pa da je »već neobično: kihati, kihavica« (str. 81.), bolje bi bilo prestilizirati i formulirati potpunije i točnije, tj. j, da se i *kihati* i *kihavica* upotrebljava u hrvatskoj jezičnoj praksi, gdje takve riječi s *h* nisu ni najmanje »neobične«, iako u Srba sigurno jesu. Tako onda ni lik *lijeha* pored *leja* nije samo rjeđi (str. 93.), nego i najčešći lik dopušten u ijekavskom književnom govoru »Boranićevu »Pravopisu«, pa i po Nacrtu za nov pravopis, što ga je izradila Pravopisna komisija.

Kako sam spomenuo, Lalević je pisao svoj pravopisni priručnik pretežno za srpsku publiku, kojima su doista spomenuti likovi češći. Ali kada prof. Lalević ispravno želi, da se što prije izradi zajednički pravopis za Hrvate i Srbe, kada u predgovoru citira lijepe misli P. P. Njegoša i Strossmayera, očekivali bismo, da će i sâm pridonijeti pravopisnom jedinstvu i širim formulacijama, kada njima ionako ne bi doveo u sumnju svoje čitaoce. Mislim, da ni prof. Lalević nije htio osporiti pravilnost likova, za koje veli, da su neobični i zastarjeli, samo ih je takvima smatrao za književni uzus srpske književne prakse.

Govoreći o zarezu, Lalević je dao praktičnu napomenu, kako je bolje zarez (zapetu) izbjeći gdje nismo sigurni nego je uzeti gdje

joj nije mesto« (str. 115.). Mislim, da takav savjet nije najsretniji. Pravopisna komisija, koja je uzela u obzir baš nepreglednost dugih rečenica bez interpunkcije, savjetovala je naprotiv, da se zarez može stavljati i »između uže povezanih rečenica, ako to zahtijeva njihova dužina i složenost misli koja se njima iznosi« (Nacrt, latinički tekst, str. 98.). Nije dakle tolika opasnost uvijek zbog češćeg stavljanja zarez, nego je nezgodno katkada, kada u duljoj rečenici ne dolazi.

Sve su to male napomene, koje mnogo ne oduzimaju vrijednosti djela prof. Lalevića, pa se može ustvrditi, da je »Našim pravopisom« autor svakako uspio zadovoljiti širi krug čitalaca, o čemu svjedoči već III. izdanje. Prof. Lalević umješno znade prikazati pravopisne probleme, on umije pisati jasno, jednostavno, s mnogo lakih, uvjerljivih, pa i zabavnih primjera, on dobro poznaje ne samo građu, o kojoj piše, nego i čitaoce, kojima namjenjuje svoj Pravopis, i njihove teškoće u usvajanju pravilnog pisanja. Time je dao koristan prilog, da se pravopisna pravila prošire i među najšire pismene krugove.

Zlatko Vince

PRIMJER NESAVJESNA PREVOĐENJA

Tjednik »Globus« od 6. ožujka 1959. donosi prijevod Faulknerove novele »Ljubomora«. Pukim slučajem pružila mi se prilika da uspoređujem prijevod s originalom, i kako sam naišao na goleme razlike između pojedinih rečenica u prijevodu i u originalu, odlučio sam, da o tome javno kažem nekoliko riječi, da istaknem taj primjer nesavjesnog prevođenja kao upozorenje javnosti i opomenu izdavačima, koji treba da su oprezniji prilikom objavljivanja ovakvih prijevoda.

Prijevod spomenute novele objavljen je anonimno. Meni i nije do toga da kritiziram pojedinca, nego pojavu.

Najžalosnije je, što se u prijevodu izgubila ona profinjenost i istančanost izraza u prikazivanju toka događaja, pa sve ispada